

## İlmiyle konuşup hâliyle yalanlayanlar

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ؟ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

“Siz insanlara iyiliği emrediyor da kendinizi unutuyor musunuz? Üstelik kitabı da okuyorsunuz. Hâlâ akletmeyecek misiniz?”

(Bakara, 2/44)

Bu âyet, bildiği hakikati başkasına söyleyip kendisi yaşamayan kimselere yönelmiş çok derin bir tokattır. Yani mesele sadece “iyiliği emretmek” değil; **söylediği hakikatin önce kendisinde görünmesi** meselesidir.

Âyetin verdiği mana şudur:

- Başkasına hakkı söylemek güzel bir şeydir.
- Fakat o hakkı kendin yaşamıyorsan büyük bir çelişki vardır.
- Bilgi ile amel ayrılmışsa, orada samimiyet yaranılır.
- Dil hakikati söylerken hayat onu yalanlıyorsa, insan kendi nefesine karşı suçlu hâle gelir.

Yani bu âyet, “**başkasına nasihat etmeyin**” demiyor; “**Nasihat ettiğiniz şeyi kendiniz de yaşamaya çalışın**” diyor.

أَتَأْمُرُونَ “Emrediyor musunuz?” Burada istifham var; ama bilgi istemek için değil, **ayıplama ve sarsma** için.

النَّاسَ “İnsanlara” Yani başkalarına, çevrenize, topluma...

بِالْبِرِّ “İyiliği, takvayı, doğruluğu, itaati” **Birr**, sadece dar manada iyilik değil; hayır, doğruluk, itaat, güzel ahlâk gibi geniş bir mana taşır.

وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ “Kendinizi unutuyorsunuz” Yani kendi nefsinizi ihmal ediyor, kendi amel

ve ahlâkınızı düzeltmiyorsunuz. Buradaki “unutmak” gerçek unutma değil; **ihmal etmek, terk etmek, gereğini yapmamak** manasındadır.

وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ “Üstelik kitabı okuyup durduğunuz hâlde” Yani siz cahil de değilsiniz. Hakikati bilmemenizden değil; bilip tersini yapmanızdan dolayı daha ağır sorumlusunuz.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ “Hâlâ akletmeyecek misiniz?” Yani bu ne büyük bir çelişkidir! Okuduğunuz kitaba rağmen hâlâ bunun yanlışlığını düşünmüyor musunuz?

### Âyetin vurduğu esas nokta

Bu âyetin hedefi, **ilimle amel arasındaki kopuştur.**

Bir insan: doğruluğu anlatıyor, namazı teşvik ediyor, takvayı söylüyor, haramdan sakındırıyor, ama kendi hayatında bunların izi görünmüyorsa, işte bu âyet orada konuşur. Çünkü en tehlikeli hâllerden biri şudur: **Dilin hakikati konuşur, fakat nefsin o hakikatten nasibini almaz.** Bu hâl insanı iki kere mesul eder: hem hakikati bildiği için, hem de bildiğini yaşamadığı için.

### Bu âyet neyi yasaklamaz?

Çok önemli bir nokta: Bu âyetten şu yanlış mana çıkarılmaz: “Ben kusurluyum, o hâlde kimseye nasihat etmeyeyim.” Hayır. Ehl-i hak ulemanın açıkladığı gibi, insan hem: iyiliği emretmekle, hem de onu kendisi yapmakla yükümlüdür.

Yani kusurlu olmak, nasihati bırakma bahanesi değildir. Asıl problem şudur: **Başkalarını düşünürken kendini unutmak.** Doğrusu şu olmalı: Hem kendine nasihat edeceksin, hem başkasına. Hem söyleyeceksin, hem yaşamaya çalışacaksın.

### Bu âyetin bu asra bakan yönü

Bu âyet, bu asrın hocalarına, vaizlerine, tebliğ ehline, kürsü sahiplerine, ekran yüzlerine, kalem tutanlarına ve **din adına konuşan herkese korkunç bir aynadır.** Çünkü bugün söz çoğaldı, kürsüler çoğaldı, paylaşımlar çoğaldı, videolar çoğaldı; fakat buna karşılık ihlâs çoğaldı mı, huşû çoğaldı mı, takvâ çoğaldı mı, nefis muhasebesi çoğaldı mı?

**İşte asıl yara buradadır.** İnsanlara sabrı anlatıp öfkesine esir olan, ihlâsı anlattığı hâlde alkış peşinde koşan, takvâyı anlattığı hâlde dünya menfaatinden vazgeçemeyen, Kur’ân’ı okuduğu hâlde Kur’ân’ın önünde diz çökmeyen bir tebliğ ehli, bu âyetin tokadını kendi yüzünde hissetmelidir: “İnsanlara iyiliği emrediyor da kendinizi unutuyor musunuz?”

Bu asrın en büyük musibeti, yalnız cehalet değildir; **amel etmeyen bilgi, yaşanmayan hakikat, nefsini ıslah etmeden ümmeti düzeltmeye kalkışan dildir.** Nice ayetler okunuyor ki okuyanın nefsinde bir kapı açmıyor. Nice hadisler anlatılıyor ki anlatanın

ahlâkına geçmiyor. Nice hakikatler dillendiriliyor ki onları dillendirenin gecesine secde, gündüzüne vera, kazancına helâl hassasiyeti, kalbine kırıklık olarak yansıtmıyor. Böyle bir hâlde ilim yükseltmez; aksine kişiyi bildiğiyle mahkûm eder. Çünkü bilip yaşamamak, bilmeyip düşmekten daha ağırdır.

Bu sert ikaz, “Kusurlusun, o hâlde sus” demiyor. Çünkü kusurlu da olsan hakkı söylemekle vazifelisin. Fakat bununla beraber kendini unutmaya hakkın yok. **Yani hem söyleyeceksin hem yanacaksın.** Hem anlatacaksın hem ağlayacaksın. Hem tebliğ edeceksin hem kendini o tebliğin ilk muhatabı bileceksin. Kürsüye çıkınca kalabalığa değil, önce kendi nefesine hitap ettiğini anlayacaksın. Ayet okurken, o ayetin önce senin damarlarına indiğini hissedeceksin. Hadis anlatırken, o hadisin senden hesap soracağını bileceksin. Yoksa ilim seni taşımaz; sen ilmin altında ezilirsin.

Ey nefsim, ey din adına konuşan dil! **Başkasına cenneti gösterirken kendin hangi yolda yürüyorsun?** Başkasına cehennemden sakın derken kendi ayağını hangi ateşe uzatıyorsun? Başkasına ihlâs anlatırken niçin takdir bekliyorsun? Başkasına edep öğretirken niçin nefsin tenkide tahammül etmiyor? Başkasına Allah de derken, sen dara düşünce niçin önce insanlara koşuyorsun? Başkasına Kur’ân oku derken, Kur’ân senin karanlıklarına neden nur olmuyor? İşte âyetin tokadı tam burada hissediliyor: “İnsanlara iyiliği emrediyor da kendinizi unutuyor musunuz? Üstelik kitabı okuyorsunuz! Hâlâ akletmeyecek misiniz?”

**Din adına konuşan herkes bu âyeti kürsüsünün üstüne değil, kalbinin içine asmalıdır.** Çünkü insanları irşad eden söz değil, sözün arkasındaki sadakattir. Gönülleri açan gür ses değil, yanık kalptir. Hakikati taşıyan ezber değil, yaşanmışlıktır. Eğer tebliğ ehlinin dili nur saçıyor ama hâli karanlık kalıyorsa, ümmet yalnız onun sözünden değil, çelişkisinden de yaralanır. Bu sebeple bu âyet, bu asrın hocalarına bir ihtardır: Önce kendi nefsinizi unutmayın. Önce kendi kalbinizi ıslah edin. Önce kendi secdenizi diriltin. Çünkü başkasına kandil olmak isteyeninin içinde önce kendi ateşi yanmalıdır. Kalbten çıkan söz kalbe ulaşacaktır, ağızdan çıkan söz ise bir kulaktan girip diğerinden çıkacaktır. Hissettiğini hissettirebilirsin, hissetmediğini hissettiremezsin.